

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniæ Agrippinæ, 1653

Sermo V. Domus Sapientiæ Virtutibus, tanquam partibus constituta,
variisque ornamentis internis & externis decorata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

SERMO V.

DOMVS SAPIENTIÆ

*Virtutibus, tanquam partibus constituta: variisque
ornamentis externis & internis decorata.*

ARTICVLVS I.

HOMO-EXTERIOR-DOMVS.

Opus Natura.

NGENTEM hanc Uniuersitatis molem
quam incolimus, Mundi nomine cele-
brem, veterum sapientissimi, Urbem esse
dixerunt, seu Civitatem, loquendi modo
(a) Stoicis familiari, quo etiam utitur Ci-
cero (b) scribens 1. de leg. *Vniuersus hic Mundus una
Civitas; & alibi. Est Mundus, quasi communis urbs.* In qua
simili concipiendi libertate, hominem quemlibet, di-
xero esse *Domum*. Bella fabrica, pulchrum palatium est
Homo; *Domus Principis*: (c) *Quoniam inhabitabo, in-
quit summus Principum, in illis, & inambulabo inter eos, &
ero illorum DEUS.* Et alibi tres Personæ diuinæ; *Ad eum
veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* (d) Imprimis
autem considero in Homine, tanquam regia quadam
Domo, bipatentes sensuum exteriorum portas, que
multitu-

(a) Sen. ad Marciam cap. 18. Lip. lib. 2. Stodiff. 7. (b) Cic.
lib. 1. de leg. Lib. 2. de nat. Deos, (c) 1. Cor. VI. 16. Leuit.
xxvi. 12. (d) Joann. XIV. 23.

multitudinem quamlibet numerosam admittere possunt, & emittere, ut aditus sint faciles, & nulla ingrediendi, ac egrediendi obstacula. Tum in altissima eius parte, Capitis *Hypæthrum* (a) seu subdiale, (b) solarium (c) nunc dicunt, officulis octo, ut Medici numerant, veluti columellis, circumdatum. Deinde, spaciosissimam thoracis aulam, viginti quatuor costarum, velut pilarum peristylis cinctam. Interius triangulare pectoris conclaue, trium ossum concusu fabricatum.

Est deinde secretior in intimis Domus penetralibus cordis thalamus, seu geniale Principis cubile. Amplum ad sumendam corporis refectionem oris *Triclinium*, triginta duobus acuminatis dentiū officulis, ut cultris, instructū. Nisi maius dicere, *Tabernam carnariam*, aut domesticum *Macellum*, in quo carnes conciduntur, & ad ventriculi culinam, inibi coquendæ, deferuntur. Ventriculus profectò, siue stomachus, *Coquinam* refert, suis abundantem instrumentis, & ministerijs. in ea coctrix facultas, non secus, ac peritissimus coquus ventriculo ipsi insidens, suis cum administris, Attrahentibus, Detinentibus, ac Concoquentibus potentijs, toto conatu in alimenti sibi commissi decoctionem incumbit: ipsumque natiui ignis calore, ibidem perpetuò æstuantis, transmutat. *Folium* vicem præstant Pulmones: *Camini*, vel *Spiraculi*, aut *Infumibili*, gurgulio. *Fornacis* semper calentis, *Iecur*, *Frigidarij*, in quo ad totius Domus usum frigida asseruatur, est cerebrum. Alia ad culinam necessaria vascula, sunt, *Folliculus fellis*, in quo flavabilis: *conceptaculum splenis*, in quo atra. Neque deest in hac Principis Domo, *Archium*, siue *Tabularium*, in quo instrumenta, litteræ, monumenta publica, tabulæ, & quæ

O 4 non

(a) Vitruvius quod sub æthra sit. (b) Plin. (c) Locus apertus columinis fultum.

non obliuisci conuenit, reconduntur. Constructum est illud in suprema contignatione Capitis, tribus distinctum cellulis, in quibus rerum omnium species, forma, notiones, veluti monumentorum, tum priuatarum, tum publicorum chartæ, ac memorialia detinentur, donec extrahendi inde sit necessitas. *Scala* in gyrum ascensiles, vel cochleas exhibet in corpore humano tot venæ erraticæ, præterea, nerui & arteriæ, per quæ velociter, spiritus, sanguis, aquæ, sursum, deorsum, dextrorsum sinistrorsum feruntur. *Vehiculi*, in Domino necessarij, vsum præstat pituita. *Fenestras* expriment oculi suo cum reticulato textu. *Tecti* instar est calua, seu Cranium.

BIBLIOTHECÆ formam obtinet in penitâ hominis parte, Memoria. *Comitij* aut conciliabuli, in quo consilia tractantur, Intellectus: *Penetrabile* est Voluntas. Item, Homo constat quattuor *Elementis*, vt lapide & ligno in vnum corpus compaginatis, vnionis calce. Accedit forma, tum externa, quam videmus oculis, tum interna, quæ dicitur Anima, & incurrit in visum intelligentiæ. *Fundamentum* in corpore humano, sunt pedes: *Columna*, crura: *Parietes*, Caro: *Tectorium*, Cutis: *Tectum* pectinatim adsurgens, vel rotundatum, vertex capitis. Denique, quod ad Domus huius firmitatem mirè conducit, *Eulamenta*, seu sustentacula sunt ossa, non pauciora, quam trecenta tredecim, quæ accurate in hac summi Principis fabrica, à Medicis, eius conseruatoribus, numerantur. (a) Atque hæc in Homine est *Domus Exterior*, præterquam est *Interior* alia: sequor enim distinctionem Doctoris Gentium, (b) qui interiorem hominem opponit exteriori. Sic duplex est *Domus Exterior & Interior*: at hæc in illa.

AR-

(a) *Vesalius lib. x. cap. 39. ex Galeno.* (b) *Ad Roman. vii.*

ARTICVLVS II.

HOMO - INTERIOR - DOMVS.

Opus Sapientia.

DOMVS Interioris Architectrix est SAPIENTIA, Quæ illam commodissimo situ locauit ad Orientem, vt superius est explicatum. Eius fundamentum, saxo quolibet & rupe magis firmum, ac ære perennius, est FIDES, non fluxa, sed constans, non profana sed sacra, sincera, incorrupta, denique, non humana, sed Diuina, qualis est Christiana, Apostolica, Romana, Catholica; quâ Homo ad vitam æternam destinatus, & Baptismatis Sacramento initiatus, IESU Christi veri DEI, atque hominis salutarem doctrinam, in eius Ecclesiâ proficitur, neque sectis vel opinionibus vllis ab Ecclesiâ Catholica alienis adhæret.

Hic fundamento, ab omni parte, non minus firmas aeterno ferendo parietum structuras super imposuit Architectrix. A sinistro, latere contra molestiarum omnium, & rerum sinisterarum impetuosos ventos murum altissimum inconcussæ SPEI. A dextro, aduersus insolentes palpitanis Fortunæ, eo nocentiores insultus, quo occultiores, celsissimum ex quadrato marmore parietem continuati TIMORIS. A fronte, contra Vanitatis turbines, e solido, sed perpolito lapide PARIO, in altum eductam molem CONTEMPTVS mundani fastus PONE, contra viles voluptatis corporeæ illecebras, non minus excelsam spissamque maceriem è saxis sibi coherentibus DESPECTVS blanditiarum carnis & sanguinis,

O S

AR

ARTICULUS II.

SAPIENTIÆ STUDIOSO

*Est necessaria Fides, Spes, Contemptus vanitatis, voluptatis,
corporeæ despectus.*

EST litterarum & Artium ingenuarum studiosis, quales sunt Academici Christiani, ad Sapientiæ conuulsiu-
bium aspirantes, necessaria imprimis FIDES Diuina. Nam sine Fide (supernaturali, diuinitus infusâ, quæque DEI donum est) impossibile est placere DEO. Credere enim oportet accedentem ad DEVM, quia est & inquirentibus se Remunerator sit, ad Hebræos XI. Hæc itaque in Domo Sapientiæ est basis, cui totum ex virtutibus constructum Edificium innititur. Quemadmodum enim Fides est principium ac basis Iustificationis, vt docet Synodus Tridentina, sess. VI. c. 8. ita est initium ac basis Sapientiæ. Dicitur autem Fides principium iustificationis, non quod ipsa sola absque caritate & operibus, infusaque Gratia sanctificante, iustificet; sed quod intellectum illuminet, ac viam salutis demonstrat, vt dirigamus pedes nostros in viam pacis, & DEVM, vnde omnis iustitia nostra, agnoscamus, quod initium est salutis. Præclarè Augustinus de Fide ad Petrum: Tale quid est sine vera fide, velle per contemptum seculi DEO placere, quales, si quis tendens ad patriam, relinquat itineris rectitudinem, & improuidus se ceterum errorem, quo non ad beatam ciuitatem perueniat, sed in præcipitium cadat. Nimirum.

FIDES dux est, quæ ad salutem, & patriam, nec minus ad veram Sapientiæ viam monstrat. Fides est lucidissimum sidus, quod nauigantibus beatitatis portum ostendit.

dit Fides est instar Columnæ igneæ, quæ veros Israëlitas in Terram promissionis præcedet. In Columna nubis loquebatur DEVS ad eos, Psalmo xcviij. nempe ad Israëlitas, quos ducebat. Loquetur tibi DEVS in hac Columnâ, quæ est ceterarum virtutum fulcimentum: sed ne claritatem expectes, est Columna nubis: euentiam non habet, certitudinem habet. Est tamen etiam instar stellæ prælucentis. Ad Christum Magi, non nisi stella duce introducti sunt. Quod stella fuit Magis, hoc Fides est Christianis. Non Solis, neque Lunæ, nec Stellarum omnium in cælo fulgens splendor Magis Christum indicare potuit; noua illos Stella ad incognitum, & absconditum Gentibus DEVM perducere debuit. Non te intellectus, non scientiarum quotquot in intellectu fulgent lumina, ad veram perducent Sapientiam. Fidelis Stella est, quæ nisi præster, semper in tenebris ignorantia, & mortis vmbra ambulabis. Si habeas fidem, positum est in te fundamentum Domus Sapientia, nam sine eâ reliquarum virtutum Aedificium construi nequit. Fides, inquit S. Chrysostomus. (*hom. ix. in Epist. ad Hebræo.*) *fundamentum est, cetera verò superadificationes.* Quod probat ex Paulo Apostolo 1. ad Corinth. iij. dicente: *Ego fundamentum posui, alius superadificat: Hoc est fundamentum, quod sensu Papæ Gregorij, Babylonici hostes, scilicet Dæmones, extremo conatu nituntur exinanire: Inimici, inquit, Lib. xv. Mor. c. 15 vsque ad fundamentum Ierusalē exinanunt, quando peruersi Spiritus à corde fidelium, destructo prius Aedificio boni operis, soliditatem quoque exhauriunt Religionis (nempe fidei) iuxta illud Psalmi cxxxix. Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in eâ.*

QVOCIRCA Fides est necessaria omnibus litterarum ac scientiarum studiosis, immò cunctis ad salutem æternam aspirantibus, qui Sapientia Aedificium, ex Virtutibus

bus in Animâ construere cogitant. Tota hominis Christiani cognitio ad amorem DEI referenda est: amor nō habetur sine cognitione, cognitio qualis requiritur ad amorem, non obtinetur, quamuis summus esses Poeta, Orator, Philosophus, Medicus, Iuris peritus, sine fide. Vt astra omnia, quotquot in cælo splendent, penē absque numero, quamuis lucis aliquid adferant, noctem tamen suâ luce pellere nequeunt: haud secus scientiæ omnes, quotquot mortalium ingenio, labore, industriâ inuentæ sunt, atque excultæ, licet aliquid cognitionis pariant, DEI tamen, ac rerum diuinarum, ad animæ salutem necessariarum ignorantiam ex animo nunquam effugabunt. Sol noctem, Fides incitiam cœlestium profligat. Itaque, non dubitate, Adolescentes studiosi, Viri docti, Doctores Academici, nec detrectate captiuare intellectum vestrum in obsequium Christi, & fidei. Credite, & firmiter credite Mysteria vobis à S. Matre Ecclesiâ proposita, ac proponenda: non dubitate. Accedite frequenter ad illud fidei Sacramentum quod Christum inuisibiliter, sed realiter continet. Ibi fidei orthodoxæ actus exercete, ibi DEVM vestrum adorate. *Si non capis, si non vides, animosa firmet Fides.* Captiuare intellectum vestrum in obsequium fidei. 2. ad Corinth. 10. Felix & nobilis captiuitas, quæ dum captiuat, liberat; dum ligat, soluit; dum subijcit, ad diuinæ veritatis sublimitatem eleuat: liberat ab ignorantia, soluit ab errorum vinculis, nobilitat cœlestium notitia, tandemque confortio.

FIDEM hanc discite in Ordinis sacri gymnasijs, quæ Sapientiæ Christianæ dicata sunt, Adolescentes optimi: eandem semper incorruptam, quocumque migraueritis, deferte: pro eadem, si opus sit, sanguinem effundite, vitam date, mille tormentis corpus exponite: nunquam

pœni-

pœnitebit. (a) Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladijs, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum. Ex ijs alij fide animati, ludibria & verbera experti sunt, insuper & vincula & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprimis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ. Et hi omnes testimonio fidei probati fuerunt. O præclari Sapientiæ Architectricis Operarij, qui posito fidei fundamento, tam firmum operum bonorum extruxerunt Ædificium!

At, præter eam Fidem, quæ est Diuina; necessaria est Adolescenti litteris operam danti alia quædam, Humana, quâ Doctoris sui dictis magis quam suis inuentis, figmentisque credat oportet. Scitis, quantam huius rei rationem habuerit Græciæ Sapientum summus Pythagoras, qui auditores suos ad fidem dictis præstandam, nihilque contradicendum, quinquennio integro adigebat. Et sanè arrogatium quorundam adolescentulorum est, sibi magis, quam Magistro, viro maturo, ac serio in rebus ad doctrinam spectantibus fidem adhibere. Reperiuntur tamen nonnulli, qui cum vix ex ouo prodierunt, vix trium K. K. K. gnari, de viris grauissimis & litteratissimis, Præceptoribus suis, ad quorum calcaneum vix attingunt præproperum iudicium, & iniquam censuram ferre audent: digni, si in maioribus id fiat doctrinæ capitibus, qui omnium ludibrio propinentur, vt stolidi, ac bardi adolescentuli. Non est discipulus supra Magistrum. Sufficient discipulo, si sit sicut Magister eius, inquebat Magistro- rum Magister Christus Matthæi x. Docta est ad hanc rem

ratio-

(a) Ad Hebræos xi. 33. & seqq.

ratiocinatio S. Thomæ commentantis in Ioannem capite v. vbi cū scripisset, quattuor esse vitæ gradus: & primum inueniri in plantis, secundum in animalibus, quæ tantū sentiunt, tertium in animalibus, quæ sentiunt, ac mouentur, & perfecta sunt, quartum, in ijs qui intelligunt; subiungit, primam vitam esse intellectualem, quæ perficiatur in cognitione veræ Sapientiæ, quæ est vita æterna. *Ad Sapientiam autem, inquit, non potest homo peruenire, nisi per fidem.* Vnde in Scientia nullus ad Sapientiam peruenit, nisi fidem adhibeat Magistro.

SED alia est Fides, nempe Theologica; in quâ, vt in fundamento, Domus Sapientiæ parietes statuimus. A sinistris quidem SPEM, contra aduersa. Multa Sapientiæ amatori toleranda sunt, neque leuia, neque suauia, antequam adoptaras eius Sponsio perueniat nuptias; multa vobis perpetienda sunt, boni Adolescentes, antequam culmen attingatis diu desideratæ in Artium & Scientiarum exedra gloriæ. *Multa tulit fecitq; puer*: acerba dicta sunt deuoranda, magis acerba facta iustinenda: frigus, æstus, nix, glacies superanda sunt. Sed *sperate, & rebus vobismet seruate secundis. Dabit DEVS his quoque finem.* Amara Sapientiæ radix est, sed fructus dulcissimi. Ascendes tandem aliquando in Palmam, & apprehēdes fructus eius. *Noli esse pusillanimis in animo tuo*: monet suos discipulos Ecclesiasticus cap. vii. *Fratres, confortamini in Domino*: hortatur Paulus Alumnos Sapientiæ; ad Ephes. vi. 10. adiungens: *& in potentia virtutis eius: cui nihil potest obesse, nihil resistere.*

A dextris parietem TIMORIS. O Adolescent ad votum tibi succedunt omnia, præter opinionem pleraque, supra spem plurima: viticis æqualis naturæ dotibus, attingis maioris gratiæ donis: vales ingenio, iudicio, memoria. Time: *noli alium sapere.*

(a) Ora

(a) Ora sæpe cum Psalte regio: (b) *Confige timore carnes meas.* Nam salutarem eius effectum aliàs expertus fuerat, & testatus: Conuersus sum in ærumna, dum configitur Spina: Timoris videlicet. Hac Spina sepi aures tuas, ne te prosperitatum lenocinia à Sapientiæ semita abducant: hac Spina cor confige, & medullitus, si sapis. perfora. Non minus autem necessarij sunt alij duo parietes. A fronte, *Contemptus Vanitatis*. A tergo *Despectus Voluptatis*. Inuitaberis sæpenumero ad pocula, saltus, choreas, euagationes diurnas, grassationes nocturnas, denique ad nugas nugarum, & vanitates vanitatum, quibus tum studendi desiderium flaccescit, tum animi constantia infringitur, tum virtutum fibræ inciduntur. His duo parietes opponendi sunt. *Fili mi*, clamat Sapiens, Prob. i. 10. *si te lactauerunt peccatores, ne adquiescas eis: ne ambules cum eis: prohibe pedem tuum à semitis eorum. Omnis homo simili sui sociabitur*, Ecclesiastici XIII. 20.

(a) P om. II. 20, (b) Psal. cxviii. 120.

A R T I C U L U S I V.

FIGVRA, ET PAVIMENTVM

Domus Sapientiæ.

EX quatuor parietibus facilè est colligere, Domus Sapientiæ *Figuram esse quadratam*, quam Geometræ & Architeceti firmissimam esse demonstrant, ideoq; stabilitatis est symbolum apud eruditos Philologos. Hæc figura adeo placuit Ædificij huius supremo Artifici, vt si quo domiciliū sibi carum extrui curaret olim, hac voluerit figura insigniri. Sic Arcam, Altare, multa que alia effor-

effor-

efformata in Salomonis templo satis constat. In eodem quadrata erat porta, quadrata porticus, quadratum atrium exterius, quadrata area, quadrata atriola, ut Ioa. Bap. Villipandus in Architectura Templi Salomonici ostendit. Cœlum etiam empyreum, DEI & Sanctorum peculiare habitaculum, versus partem superiorem quadratum esse, non globosum, creditur. Quod eliciunt Theologi plerique, ex illo Apocalypsis xxxi. *Civitas in quadro posita est.* Sapientiam autem in quadrato sedentem, Fortunam verò inconstantem in globo & cum globo gyratione, veteres pinxisse, illorum emblematata ac tabulæ satis declarant. Meminerit Sapientiæ studiosus firmitatis ac constantiæ: non gretur quolibet actus turbine, tanquam Fortunæ profanæ pullus volubili rotæ insistentis. Non sit arundo, quolibet agitata vento: non ædificet hodie, quod cras destruat: hodie cum probis in templo, cras cum improbis in popina: mane cum diligentibus in gymnasio, & meridie cum lurconibus in ænopolio: de die cum litterarum cultoribus in Scholis, noctu cum ludionibus ac scurris in plateis: vno die modestus & compositis moribus, ut probitatis amans, altero discinctus & perulans, ut pantomimus. In quadro posita est Domus Sapientiæ, non in rota subsistit, non gyratione.

In ea PAVIMENTVM, multo pulchrius, quam quod in Regum domibus tessellato opere nitet, est ex solido marmore HUMILITATIS, omni ex parte æquali, sine villo tubere elationis, sine villo tumore iracundiæ, sine vlla fossa diffidentiae, sine hiatu desperationis. Scientis inter primos studiosi adolescentis, dum litteris dat operam, & earum Doctoris virtutes, esse *Humilitatem*, aut *Demissionem Christianam*. Scientia inflat. Et volūt omnes, etiam qui non sunt, censerī doctissimi, & inter omnes

emi-

eminere. At, decet Sapientiæ alumnum, nemini se superbe præferre, sed omnibus se, quantum fert status ac conditio personæ, se submittere: vniuersos honore præuenire: maiores maximè: tum Sacerdotes DEI Altissimi, ac Præceptores: pauperes non aspernari. Si quis in contubernio; aut in Scholâ est vilis, & contemptibilis, cuius tamen virtus emineat, ei consortium, & solatium non negare: cum minimis etiam fraternè colloqui: nullum, quamuis minus ad litteras aptum, ridere, aut contemneri.

ARTICULUS V.

QUATVOR TURRES.

Domus Sapientiæ.

CVM in quadro sit posita Domus Sapientiæ. quæ non est vilis aliqua, aut communis, vt in pagis, vel oppidulis, sed principalis ac regia palatium referens, simulque atrem, & castrum munitissimum in singulis quadratis angulis singulæ sunt Turres editissimæ, non ille Cyclo-pum fabulosæ, nec ludicræ lamiarum; sed veræ, firmæque, ex eodem cum Edificio quadrato lapide. Quæ ad totidem cœli plagas Domum hanc imperatoriam muniunt, ornantque, specie, non eleganti minus, quam minaci. Sunt autem ab imo ad summum fenestris pertusæ ex Sapientiæ Architectonicæ præscripto. Sic enim in partes omnes, suus est, & commodissimus prospectus: licet in summo non desit Specula, vt hostium aduentantium cunei à longinquo in oculos exploratorum incurrant.

Primâ pars.

✠

Ad

AD ORTUM, IUSTITIÆ Turris exurgit: per illā enim timentibus DEVM, & futura prospicientibus oritur Sol Iustitiæ. *Fili concupiscens Sapientiam, conserua Iustitiam, & DEVS præbebit illam tibi*, promittit capite 1. Ecclesiasticus. Discite Iustitiam, Adolescentes cari, dum litteris operam datis, Sapientiæ proci, & vos maximè, qui ad magna dominia aspiratis, nobiles, generosi, illustres. *Sine Iustitia, quid sunt regna & dominia, nisi magna latrocinia?* inquit Augustinus (a) Quid Alexander, dum iniuste agit in suos exterosque, nisi magnus latro, ut pirata ille captiuus Alexandro Magno oggererat. *Regnum, adde, dominium, à gente in gentem transferetur propter iniustitias*, edicit Ecclesiasticus. Contra, *Rex, Dominus, iustus erigit terram*. Prouerb. xxix. *Iustitia firmatur solium*. Prouerb. 16. *Iustitia & iudicium correctio Sedis eius*, Psalmo xcvi. Hæc est vera Turris Phanuel, quod interpretatur *videns Deum*, adde, & confidens in Deo.

AD SEPTENTRIONEM superiori par erigitur Turris FORTITVDINIS, contra tot aduersariorum phalanges, quæ inde proreptant, & munitionem inuadere conantur. *Sis fortis in bello Adolescentes*. pugna cum antiquo Serpente: non te prosternat ignauia: non vincat sopor: non deiiciat animum temporis longitudo, & in ea tædium: non hiemis æstatisque molesta curricula.

TEMPERANTIÆ Turris Meridiem spectat, ut æstuantis Concupiscentiæ acies prospiciat, & appropinquantes, telorum saxorumque abstinentiæ, inediæ, & imbibetiæ imbre pellat, ac in fugam conuertat. Præterea, ut nimia, ac curiosa sciendi desideria, huius quoque Domus hostes capitales arceat. Quare sapienter S. Thomas Aquinas, inter virtutes morales vnā ponit Temperantiæ adnexam, & studio Scientiarum percupido

(a) *Lib. 4. de Ciuit. cap. 4. (b) cap. 10.*

apprimè necessariam, quæ aptissimo vocabulo appellatur

STVDIOSITAS. de qua tractans Doctor Angelicus, docet, cerni in adolescente, aut viro scientiarum avido, respectu scientiæ, siue cognitionis, duplicem adfectum: vnum ex parte animæ, alterum ex parte naturæ corporeæ. Ex parte animæ suoapte impetu fertur ad studia: quia omnis homo naturâ scire desiderat. Hinc illa inquietudo, & quædam quasi voracitas naturalis (Græce *βελίμυ* vocant) quorundam, qui vnico momento libros omnes deuorare, ac scientias deglutire vellent. Hunc adfectum vt monet Aquinas, virtute Studiositatis laudabiliter refrenare oportet: ne immoderatè rerum cognitioni intendat: ne vana & curiosa sectetur: ne noxia sibi, superstitiosa, magica, aut quod vulgarius, obscæna peruoluat. Ne dum Ouidium, de tristibus legere deberet, percurrat de amoribus illicitis, ab eodem præcepta lasciuis carmine venereo tradita. Dum Virgilij eclogas, aut Æneidem ediscere oporteret spurcissima Priapia-croamata memoriæ mandet. Quid tu amatorios Amadisi amores legis & relegis, qui in Iustitiæ castris castissimis, vnde tibi Iuriscæ nomen, militiâ togatam profite- ris? Quid nugas Duardis, Lucendulæ, Morionis, alio- rumque fœdissimorum auctorum avidè voluis, qui Bre- uuario Ecclesiastico alligatus es, tonsura signatus? Ex parte autem naturæ corporeæ pergit Thomas, inclina- tur litterarum studiosus, vt laborem inquirendi scien- tiam vitet ac refugiat. In hoc autem vel maximè laus consistit Studiositatis, vt *vehementiam intentionis excitet ad scientiam rerum percipiendam*. Inde que nomen accepit Stu- diositas, quia incitat, vt magno studio litteris incumbat, remouendo vniuersa, quæ litterarum assequutionem

P 2

im-

(a) S. Thom. 2. 2. q. 166. Ar. 2. ad 3.

impediunt. Iam verò PRVDENTIAE TURRIS, quæ est quarta, Occidentali est obuerfa orbis plagæ, vt ab humanis casibus, & periculoso in aduersis lapsu Sapiencia cultores tuteur, ac defendat. *Estote Prudentes*, inquit Sapiencia, *Matt. x. 16.* suis alumnis, vt *Serpentes: at simplices sicut columba.* Vtrumque nectatur, Prudentia ac Simplicitas.

TURRES habetis quattuor, suo quamque loco positam. *Iustitiam* à fronte, vt contra vi aperta inuadentem opem ferat. Eius enim est, in certis ac minimè dubiis auxiliū. *Prudentiam* à tergo, nam ambiguis, perplexaque, & sæpe nondum in conspectu præsentibus difficultatibus occurrit, & ex ijs pericula auertit. *Temperantiam* à dextero latere, ad meridiem occupat, quoeiam in calidioribus concupiscentiæ, prosperisque moderatur. *Fortitudinem* ad læuam consistit. eius enim in sinistri aduersis viget adiutorium. In his Turribus pendet omnis armatura fortium. Hæ Turres ædificatæ sunt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex eis. Nihil in Domo Sapienciae deest, quo thesauri Animæ fidelis, Gratia & Virtutes, defendi possint; & debellari Principes tenebrarum, quibuscum studiosis, vt scientiarum, sic virtutum quia lucis filijs continua est colluctatio. Millenarius & decenario decies ducto nascens, omnes numeros perfectè complectitur: quare omnia fortium arma significat.

HAS Turres seruat lectissimorum & ad bella doctissimorum militum manus. Siquidem custodiunt Domum Sapienciae, in eaque habitantes Angelorum plurimæ myriades, tum seculorum omnium athletæ fortissimi, qui Sapienciae sub iisdem nobiscum vexillis militarunt: nunc autem honoratam militiae laboriosa vacationem consequuti, palmas imparcessibiles obtinent,

ment, felices cœli incolæ. Præsidiarij Præfectus idem est, qui huius Palatio ac Arcis Ædificator DEVS Sabaoth, Dominus exercituum, idemque victoriarum donatus, verum belli, pacisque Numen.

ARTICULUS VI.

FOSSA. FLVMEN. VALLVM.

Domus Sapientia.

FOSSA Sapientiæ Domum circumdat latâ, ac profunda. DICI potest Pœnitentiæ, aut Contritionis. Per quam, ne vado sit transitus aduersarijs, scaret semper spumantibus lacrymarum vndis. PONTEM habet superpositum sublicium, versatilem, ex operum Misericordiæ contextu factum, per quem ad interiores Domus Sapientiæ mansiunculas peruenitur. Eandem Fossam, si dixerò, miserationum diuinarum FLVMEN continere, approbatorem habebò Prophetam regium, qui *Fluminis impetus*, cantat, *letificat ciuitatem DEI*, Psal. XLV. *benè impetus*, ne quis suspicetur tenuem aliquem riuum. In Fossâ Domus Sapientiæ copia est ruentium aquarum misericordiæ diuinæ, ad tutelam Domus, & hostium terrorem. Est autem tantæ profunditatis, vt non sit metuendum, ne vlla suffossorum manus, aquam aliò possit auertere; tantæ latitudinis, vt nulli, quamuis peritissimi, natatores queant traicere. Nam Fossa Misericordiæ, & fluuius Miserationum diuinarum est abyssus multa, profunditas immensa latitudo infinita, congeries beneficiorum inexhausta, gurges impenetrabilis. Post fossam, constitutum est

VALLVM inexpugnabile. quodnam illud? *Arma dabitur Pietas, & inexpugnabile VALLVM* cantat Poëta Christianus. dicatur igitur, Pietatis, vel magis vniuersè, Probitatis. Probitas maxime conuenit studioso Sapientiæ, siue adolescenti, siue viro, ad doctrinam aspiranti, vel iam docto. Monstrum est, mihi credite, quod in nullo prædicamento locum meretur, æquè & chimæra, Doctus impius, aut improbus. Et profectò, satius fuerit, Adolescentes mihi dilecti, idiotam esse, & probum piùmque, quàm doctum & improbum. Ad cœlitum consortium hic nunquam admittetur, quippe indignus, & perpetuò, dum talis, exclusissimus: probus idiota, probitate Christianâ, quæ est Sanctitas, adsciscetur, quia dignus quam diu talis. In altero seculo, post hanc vitam, idiota probi, pij, sancti, transformabuntur in scientissimos, sapientissimosque; docti improbi si tales hinc decedant, in Sanctos nunquam. *Lignum vbi ceciderit, ibi erit, Ecclesiastæ xi. 3.* Ut cœli regiam ingrediaris, consors futurus beatitudinis non est satis te esse Philologum, aut Philosophum, Medicum, Iurisperitum, Theologum, nisi etiam sis probus, pius, sanctus. Contrà, satis est si ita verè compelli possis, quãuis, nec eloquens, aut eruditus sis, nec Philosophiæ, Medicinæ, Iurisprudentiæ, aut Theologiæ peritiã habeas. *Virtus omnia in se habet: omnia adsunt bona, quem penes est virtus*, ac probitas. Quamuis Ioanne Theologo, Nazianzeno, Thoma, Scoto, esses in Theologicis subtilior; & Vlpiano, Marcello, Pomponio in Iuridicis prudentior; & Hippocrate, aut Galeno, immò Apolline in Medicis sagacior; & Socrate Platone, Aristotele in Philosophicis excellentior; & Cicerone, Demosthene, Isocrate in Oratoria facultate; & Homero, Virgilio, Lucano in Poëticis; & Varrone, Festo, Donato, Prisciano in Grammatica illustrior; sed improbus, im-

impus, sceleratus, ad quid hæc omnia? cælo exclusus, includeris orco æternum miser. Ut non faciunt equum meliorem insignia, non frenum gemmeum, non pictum ephippium, non aureæ phaleræ; sic neque hominem scientia sola beatiorem.

IAM vero, si aliquis rudis, nullis expolitus disciplinis, & doctrina, rerumq; usu, plane simplex, ἀμαθής, & ἀπειρος, qui ducens agmen Idiotarum, clamer ante cæli ianuam, Domine, Domine aperi nobis; (a) si absque litteris & doctrina sit probus, at pietate insignis, portis bipatientibus excipietur, & applaudente curia cælesti, audiet à Sapientiæ Præside, Venite benedicti Patris mei. Surgunt indocti, dicebat verissimè Augustinus, (b) & cælum rapiunt: & nos cum doctrinis nostris, sine corde, ecce volutamur in carne & sanguine. Itaque optime illuminatissimus Propheta David, (c) postulans à DEO, quæ Sapientiæ amator conueniunt, primo loco ponit Bonitatem, cui adiungit Disciplinam, & tum subnectit, Scientiam. Bonitatem, & Disciplinam, & scientiam doce me Domine. Certè, nō auditores legis, sed factores iustificabuntur: lac. 2. nō docti, sed probi. Non sunt beati, qui duntaxat, audiunt, legunt, discunt verbum tuum Domine, sed qui etiam custodiunt illud. Sic discamus, ut quæ fuerunt verba, sint opera. Facere docet Philosophia Christiana, non dicere tantum: & hoc exigit, ut ad legem suam quisque viuat.

(a) Matt. xxv. (b) Lib. viii. confess. cap. 8. (c) Psal. 118, 6.

ARTICULUS VII.

MVRVS ET ANTEMVRALE.

Domus Sapientiæ.

VALLO iunctus est MVRVS Castitatis, & ANTEMVRALE Sobrietatis: quia malè tuta Castitas, quam

T 4 non

quam non munit sobrietas. Vtraque Sapientiæ Studio-
 so perquam necessaria, nec minus artium & scientia-
 rum amator. Notum est illud vulgare: *Plenus venter non
 studet libenter.* Qui multo cibo ac potione se onerant ac
 distenduntur, ne mente quidem rectè uti possunt, & fi-
 unt ingenia talibus maximè obtusa: quomodo igitur,
 tanquam aquilæ in ipsum Solem Scientiarum & Sapi-
 entiæ irretortis luminibus ferri possent? Illud etiam cer-
 » tissimum est, (a) inquit bonus auctor ac pius: volupta-
 » tem corporis omnem quidem, sed illam maximè,
 » quæ continentia virginali, ac castitati contraria est, a-
 » nimam & mentem, quæ est hominis pars nobilissima,
 » enervare, emollire, obtundere, atque ex statu suo illo
 » erecto, & excelso deijcere, ut nihil altum, nihil gene-
 » rosam cogitet, sed semper in terra, & vilissimis cogi-
 » tationibus hæreat. Cuius ratio per se manifesta est:
 » quoniam & corpus, & omnis ea, qualis qualis cõmu-
 » nis est homini cum belluis: ex quo fit, ut quo se ani-
 » mus ad eam abijciat, & viliter humiliet. eo magis eam
 » ipsa carne, re omninò vili, ac terrena se misceat, eo-
 » que magis, cum eius natura bruta atque hebetè com-
 » municet: Quin etiam ex assuetudine ita obtundatur,
 » ut nihil altum, nihil magnificum, nihil diuinum susci-
 » pere possit: quippe cum seipsam obiecerit in rem tam
 » vilem, tamque contemptam.
 » Hanc autem tarditatem, siue obscuritatem in men-
 » tem inuehi, non ab illis tantum delectationibus, quæ
 » apertè castitati repugnant, & sunt illicitæ, sed eandè
 » propemodum, ab ijs, quæ licitæ sunt, multi graues
 » pijque auctores adfirmant. Et sanè ita esse Augusti-
 » peruadet: (a) qui propria ductus experientia: Nihil
 esse sentio, inquit, quod magis ex arce virtutis deijciat animam

virilem,

(a) S. August. 1. Soliloq.

virilem, quam blandimenta feminarum, corporumq; ille contem-
tus, sine quo vxor, haberi non potest.

Quæri solet ab aliquibus, cur cœlibes, ac inter illos
signatè Religiosi maximè, adeò in omnibus doctrinis,
quibus se applicuerunt, excelluerint, ac ferè etiam-num
excellere soleant? Causas varias adferunt diuersi: ego
secundum DEi illustrationem peculiarem, ac gratuitam
benevolentiam: quâ tales prosequitur, dixerim causam
esse continentiam & castitatem, Quod naturali lumine
agnoscens Auerroes, VII. Physicor. assererat, castita-
tem, aliasq; virtutes, quibus concupiscentia carnis
comprimitur, præcipuè valere ad acquirendas scientias
spectatiuas. Habet itaque Edificium Sapientiæ, Parie-
tes quatuor, quatenus est Domus: paries enim propriè
est domorum: Murum, quatenus vrbs, vel arx, quam
ambitus lapideus vel lateritius cingere solet vt muniat:
cui adiunximus Antemurale, quod ad firmiorem mu-
nitionem spectat.

Et quamuis dixerimus, *Murum*, esse Castitatem, *Ante-
murale* Sobrietatem: sunt tamen alia nonnulla, quæ
eandem denominationem in Domo Sapientiæ, tan-
quam vrbe fortissima habere possunt. Certè, S. Hiero-
nymus, *Murus*, inquit, *Ecclesia*, quæ est ipsissima Domus
Sapientiæ, est *Fides*, *Antemurale*, *Opera bona*. At S. Bernar-
dus, (b) *Murus* ait: est *Continentia*, *Antemurale*, *Patientia*.
Bonus Continētia Murus. qui sic vndiq; circumdat, & circūcingit,
vt nec per oculorum fenestras, nec per ceteros sensus detur ingressus
Morti. Bonum Antemurale Patientiæ, quod primos hostium
sustinet impetus, vt inter plurima tentamenta stemus viriliter, &
perseueremus iugiter inconcussi. Vnicum quippe remedium est,
dum Continentia quatitur, & quodammodo nutat. obycere Pa-
tientiam: & quantumcumque ferueat sensus peccati, negare omni-

P S moda

(a) Hier. Plat. lib. II. cap. 33. (b) S. Bernard. Serm. V. de Assumpt.
Serm. III. de Dedicat. Eccl.

modo consensum. In Patientia vestra, inquit, possidebitis animas vestras, Lucae XXI.

TANDEM, ipsa Sapiencia Incarnata, cuius est hæc Domus, Arx, Vrbs, est Murus & Antemurale, ac præsertim multo melius totum illud quod à Muro & Antemurale expectari posset. Ita cantatur à Sapiencie alumnis Isaiae XXVI. Vrbs fortitudinis nostra Sion, Saluator ponetur in ea, Murus & Antemurale. Christus IESVS, Sapiencia Increata simul & Incarnata, erit Domus suæ, Vrbs suæ, Arx suæ Murus & Antemurale, id est, instar Muri & Antemuralis fortissimi, illam, & in ea habitantes tutabitur, ac defendet. Domus, Arx, Vrbs Sapiencie est munitissima, & fortissima, ita, vt nulla vis, nulla ætas eam conuellere, nullus hostis occupare possit, nulli præualere aduersarij, quia Saluator Christus, Sapiencia ipsa, erit Domus suæ Murus, & Antemurale, fortissimus, circumquaque Custos & protector perpetuus. (a)

DICERE etiam posses, quod ipsum nomen IESVS, sculptum in culmine Domus Sapiencie, & in quolibet eius lapide angulari sit Murus & Antemurale. Saluator, id est, IESVS, ponetur in ea Murus & Antemurale. Nomen illud sacro-sanctum est Amatori Sapiencie Murus & Antemurale, fortitudo, protectio, defensio. Turris fortissima Nomen Domini. Prouerb. XVIII. 10. Ad illam currit iustus & exaltabitur Cui in periculis palpitan, & trepidanti inuocatum Virtutis Nomen, non statim fiduciam præstitit, depulit metum? Cui in aduersis diffidenti, iam iamque deficiente, si Nomen adiutorij sonuit, defuit fortitudo. (b) S. Gregorius, (c) vt Murum distinguat ab Antemurali, Saluatorem ponit in Domo Sapiencie Murum, Prophetam Antemurale, haud ineptâ applicatione, In sancta Ecclesia

(a) Thomas Hugo Forer Vatablus. Sanchez. (b) S. Bernardus Serm. xv. in Cant. (c) Hom. xi v. in Euang. s. Isaia VI.

inquit, Dominus, (d) Christus Iesus, Murus nobis, & Propheta eius Antemurale sunt positi, quia ad nos, quos ipse perfecte protegit, etiam Prophetarum verba in fidei constructionem venerunt. Eadem analogia dicas, Antemurale Domus Sapientiæ, esse Apostolos, Doctores Ecclesiæ, Concionatores, Confessarios, scientiarum, ac litterarum Magistros. Sed in omnibus istis est Murus & Antemurale Præses Sapientiæ, fidei, ac bonorum operum Christus Iesus. Saluator, inquit, S. Hieronymus est *Murus bonorum operum, & Antemurale fidei. Non enim sufficit Murum habere fidei, nisi fides bonis operibus confirmetur.*

IESVS CHRISTVS est Domus Sapientiæ. id est, suæ, Murus & Antemurale, Arcis suæ fossa & vallum, Urbis suæ propugnaculum, & Turris, id est, omne præsidium, tutamentum, robur: multo verius, quam olim Scipio Romanis contra Hannibalem, & Carthaginenses dicebatur fossa & vallum. Porro, ne hoc ignoretis, per *Antemurale* intelligit Propheta, aut vallum, & semilunam, quæ fit ante portam & muros, vt ab ijs ciues hostem arceant; aut ipsa rotunda valla, quæ instar turrium excurrunt inter muros ac proeminent, vt ex ijs, incolæ hoste ad muros accedentem iaculis configere, ac depellere possint. (a)

(a) *Lege Delrium Adag. 743. Murus & Antemurale. p. 335.*

ARTICULUS VIII.

TECTVM ET DIMENSIONES

Domus Sapientiæ.

QVIS non miretur Architectricis Sapientiæ fabricam, cui nihil planè deest, siue ad ornatum & ele-

elegantiam, siue ad defensionem & præsidium, ut audi-
uistis hætenus, in eam eductam esse altitudinem, ut
mortalium oculi illius cacumen attingere nequeant.
Quippe cum apex cælum penetret, tegaturque tanta
moles pectinatim adsurgente. TERTIO Perfectionem
Christianæ, quod ultra id omne ubi pluit, iungit, gran-
dinat, supraque ætheris immensa spacia, nec nisi Dimi-
nuitatis folio terminatur. Perfectionem spectare debent
Sapientiæ studiosi, infimo, aut mediocri aliquo, siue
scientiæ, siue probitatis gradu nequaquam contenti.
Quod si perfectionem præscripsit omnibus suis audi-
toribus cælestis Magister, quanto magis sibi familiari-
bus ac domesticis discipulis, quales sunt, qui in Dom-
Sapientiæ excubant: His dictum signatè. (a) *Estote
Perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est.* Emphaticè
habet pronomen. Vos. Vos mihi peculiariter cari, Vos
Sapientiæ dediti, Vos in gymnasio meo assidui. Ad idem
hortatur Doctor gentium: *Fratres gaudete: perfecti estote,* ut
ad Corinth. XIII. Et ad Colossenses scribens, monet: *Ut
exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo* IESU. Con-
nantur multi esse perfecti Grammatici, perfecti Orato-
res, perfecti Philosophi, Medici, Legulei, Theologi, in
eruditione, facundiâ, speculatione, subtilitate, dicendi
agendique dexteritate; conetur esse perfectus Sapien-
tiæ studiosus, præterea, in probitate, virtute, & Patris
cælestis imitatione. Audiat Leonis Papæ paternam ad
hortationem: (a) *Inuenimus hominem ideò ad imaginem Dei
conditum, ut imitator sui esset Auctoris; & hanc esse naturalem
nostri seminis dignitatem, si in nobis, quasi in quodam speculo Di-
uina Bonitatis forma resplendeat. Estote ergo perfecti. Sa-
pientiæ Amatores, sicut Pater vester cælestis perfectus est:* non

(a) *Math. v. 44. Luca vi. 36. 1. Coloss. 25.* (b) Leo P. Serm. 1. de le-
iunio mensis x.

per æqualitatem, cùm diuina *Perfectio* omnem creatam in infinitum transcendat, sed per imitationem, quæ in factis, dictis, & moribus vestris resplendeat.

PORRO, sustentatur Tectum *Perfectionis* in Domo *Sapientiæ*, crassissimis veluti Trabibus & tignis, ex vario ligno, & imputribili, ebena, buxo, cedro, & odorata cyparisso, vitæ, & exempli veterum in Ecclesiâ Christi Sapientum, qui nos præcesserunt: horum enim æmulatione, & morum expressione, sed præcipuè Capitis omnium Christi Domini, ad perfectionem in quolibet scientiarum ac virtutum genere tendimus. Quot autem fuerunt omni seculo? quis enumeret? & quas non virtutes, ad imitandum reliquerunt? Apostoli zelum, Martyres fortitudinem, Confessores Prudentiâ, Religiosi sobrietatem, Castitatem Virgines. Nominatim, feruorem Ignatius, suauitatem Cyprianus, constantiam Athanasius, religionem Ephrem, modestiam Basilius, diligentiam Nazianzenus, prudentiam Ambrosius, acrimoniam in dicendo & agendo Augustinus, laborum tolerantiam Hieronymus, facundiam Christianam Chrysostomus, misericordiam Paulinus, grauitatem Leo, Sanctitatem Gregorius, fidem Fulgentius, demissionem Vincentius, pietatem Bernardus, castitatem Thomas, magnanimitatem, Catharina post MARIAM, Virgo Sapientissima, in Domo Sapientiæ enutrita.

IAM verò non est minus longum & latum, quàm sit altum *Ædificium* Dominae, & Magistræ nostræ. Est latius, quàm oculis dimetiri possimus, ob dilatatam in omnes Caritatem. Sine hac enim non consistit hæc structura in vilo, quamuis sibi videatur Sapiens, & ceterorum Doctor. Audiatur Doctor gentium; *Si linguis hominum loquar & Angelorum, Caritatem autem non habeam, factus sum velut æsonans & cymbalum tinniens. Et si habuero prophe-*

prophetiam, & nouerim mysteria omnia, & OMNEM SCIEN-
TIAM: & habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, Ce-
ritatem autem non habuero, nihil sum I. ad Corinth. XII.
Longitudo etiam Domus Sapientiæ visus nostri facul-
tatem excedit, & Mansuetudinis ac Tolerantiæ Longa-
nimitatem, quæ nisi semper studiosum doctrinarum
comitetur in tot laboribus & vigilijs, inter tot mundo-
rum obtreccationes, inter tot spinas, quibus Veritas
ceu rosa, circumsepitur, nunquam in vlla vel scientia
vel virtute ad perfectionis culmen perueniet.

ARTICVLVS IX.

CONCLAVE COLUMNATVM

Domus Sapientiæ.

DESCRIBENDA iam essent, vel depingenda potius
ut in omnium conspectum uerent, Domus Sapien-
tiæ. atrium, aula, cubicula, conclauē, ambulacrū, aliæque
partes amplissimi palatij. Sed vos ex vna coniecturam
facite reliquarum: nam ad eius modum, elegantiam, &
cultum confirmatæ sunt ceteræ. Est Conclauē, siue, ut
nunc vocamus, Aula, in penetralibus intimis Domus,
in quâ commoratur Regina Sapiētia: habet plura in-
terius cubicula, propè verò Ambulacrū amœnissimū.
(vulgus *Galeriam* appellat) constat totum opus Co-
lumnis septem, pulcherrimo ordine, proportione, ac
symmetriâ positis & commixtis, & ipsiusmet Sapiētiæ
ludētis, manu mirabili artificio excisis ac formatis. Sunt
autem ex vario lapide, nitore leuoreque cum marmore
Pario haud conferendæ, quippe excellentiores. Singu-
larum

larum hic ponam nomina, & formā aliquatenus. Primā est rotunda Timoris Domini, contra Superbiam, tum striata Pietatis contra Inuidiam. Sequuntur aliæ ordine: structilis ac inconcussa Scientiæ contra Iracundiam: solida Fortitudinis contra Acediam: polita Consilij, contra Auaritiam: fastigiata Intellectus contra Gulam: firma Sapientiæ contra Lasciuiam. Sunt autem omnes fundatæ in stylobatis Patientiæ, firmatæ in basibus Tolerantiæ, ornatæ spiris Mansuetudinis, rectificatæ scapo Constantiæ, sustentatæ plinthio, vt fulcimento, Demissionis: dotatae volutis & encarpis suauē loquentiæ, coronatæ vndosis cymathijs Amabilitatis. Lemniscatę vario genere fructuosæ Enditionis, cinctæ, fabre sculptis zophyris grætæ Conuersationis, insignitæ cælatis bellę epistylis Contemplationis.

Non desunt autem circumquaque in varijs lapidum recessibus, & marmoreis veluti scapis affabrè excisis signa, seu simulacra, quæ variorum sunt in hoc Sapientiæ gymnasio commoranrium symbola. Imprimis cernuntur alicubi credentium Patris Abraham Boues, artificio sculpti stupendo, vt spirare diceret: symbolum Sapiētis laboriosi, & aliorum institutioni operam nauantis. Alibi stat auritum pecus, ex lobi patientis armento: imago symbolica Idiotæ simplicis, ad Sapiētiā adspirantis, longarum ab auditione aurium præsidio. Apparent alicubi Ouiculæ Iosephī effigies syluicolæ, & solitarij Sapiētis. Spectātur in quodam loculamento Arietes Nabothi: Idea zelo æstuantis Sapiētis pro lege Dei. In alio videndum se dat ruffatus Aaronis Vitulus: nota generosissimorum Sapiētū, sanguine pro fide fuso purpuratorum. Non desunt in alijs simulacrorum receptaculis iubati Leones, rigidæ sectæ signa: tenelli Agni mansuetudinis: candidæ Colum-

Colum-

Columbulæ simplicitatis: callidi Serpentes prudentiæ:
Turtures gementes continentia: leuifomines Canes fi-
delitatis: generosi caballi magnanimitatis.

ARTICULUS X.

AULÆA

Domus Sapientiæ.

QVONIAM Columnæ in triclinijs, ambulactis, & conclaui-
bus palatiorum, non sunt tantum ad splen-
dorem, sed etiam vsum, vt appendantur aulæa, peripe-
tasmata, cortinæ; neque ista desunt in Domo Sapientiæ,
à cuius Columnis dependent, quibus vestiuntur quo-
que parietes, non conchylata tapetia, nec Campana
peristromata uanas profanasque historias, vel virorum
fœminarumque facies ad lasciuiam proritantes, vel
Deorum Dearumque facinora dedecorosa, vel de-
nique bellantium conflictus, & bellorum euentus re-
presentantia; sed Aulæa & tabulæ ætherei coloris, viuo
quodam picturæ genere, vt spirare crederes, domi, mi-
litiaque præclara decora Sapientiæ, quæ sagatæ, quæ to-
gata exprimentes. In ijs est videre Duella, Diligentia
& Desidia. Virtutis & Vitij: Honesti & Iucundi. Tum
Artium ingenuarum quasi animatas formas, illarum
præcipue quæ, Regina Sapientiæ Gynæceum consti-
tuunt, quæ omnes suis sunt illustratæ coloribus, & gen-
tilitij distinctæ insignibus.

GRAMMATICA sedet in pellucidâ cyclade, & stylo
aureo in tabella cedrata characteres pingit. POESIS
lauro coronata, non cum Apolline vanas, ad Hipocre-
nera;

nem, sed cum Dauide sacras ad Sionem odas pangit. E-
 LOQUENTIA perorantis habitu gestuque, aureis cate-
 nulis, è volubili linguâ procedentibus, circumstantium
 aures firmiter necit, & ad se trahit. MYSTICA dulces
 concentus, quos phrygio in tapete formare non potuit,
 digitulis ad citharam applicatis, & oculis in tabellam
 musicam coniectis, edit. ARITHMETICA non ad trape-
 zitæ Euclionis abacum, sed ad Diuæ Sophiæ mensam,
 rationum DEO reddendarum summas, numeris auratis
 in calculum redigit, & tabulam suam cifris implet, non
 Arabicis, sed cœlestibus. ASTRONOMIA elatum in cœ-
 lum oculis, nouos in orbe stellifero lepores, vrsos, scor-
 pios, capricornes, absque reti & plagis venatur, sphæ-
 ræque, quam in manu gestat sinistra, nouis canibus ad-
 ductam prædam includit. GEOMETRIA citcino, libellâ,
 decempedâ in expansis ad parietem mappis, regiones
 dimetitur. MEDICINA herbole in prato simplices her-
 barum species, naturæque opes colligens, distillatorio
 vasi includit. IURISPRVDENTIA toga insignis laticla-
 uia, tribunali insidens leges celte in silice scribit. THEO-
 LOGI in folio aureo, ipsa auro coronata, lumina a b-
 vno, quem iugiter contemplatur, Sapientiæ omnis Au-
 ctore nunquam auertit.

ARTICULUS XI.

AMBVLACRVM

Domus Sapientiæ.

NON pauciores superius numeratis in Conclauis
 Domine Sapientiæ, sunt Columnæ in Domus
 Primæ Pars. Q vesti-

vestibulo, porticu, propylæo, peristylio, xysto, ambulacris: nam omnia ista loca columnis vndique inclusa, & quædam etiam fulta, ac septa quaquauerfus speciem habent elegantissimam, & ambulationi, sessione, stationique, per circulos commoditatem præbent. Præcipua autem sunt septem. *Sapientia edificauit Domum excidit Columnas septem.* Quænam sunt illæ? Attende Virtutum ordinem in Domo Virtutum. Quæ sunt Virtutes omnium præcipuæ? Theologicæ sunt tres, *Fides, Spes, Caritas*, post quas sunt Cardinales, quæ Sapientiæ studiosos cum primis decent: ac fulciunt alias, & omnem honestæ vitæ rationem continent, sustinentque: *Prudentia, Iustitia, Temperantia, Fortitudo.* Quibus insculptum legitur quæ credere, quæ sperare, quæ amare oporteat: & quomodo Scientiæ deditus ac Pietati, prouidè, iustè, temperatè ac fortiter in omni vita degerè possit, & placere Diuinæ Sapientiæ. Hæ Columnæ sunt erectæ in vestibulo.

In Porticu interiori Septem aliæ, quæ sunt Septem Dona Spiritus-Sancti, quæ in Christo Sapientia incarnata fuisse Propheta Isaias cap. xi. testatur: nimirum, *Donum Sapientiæ, Intellectus, Consilij, Scientiæ, Fortitudinis, Pietatis, Timoris Domini.* In vno Propylæo, quod Regina Conclauæ cingit, visuntur, tanquam Columnæ eminentes Septem Opera Misericordiæ corporalia, in quibus legitur capitalibus impressum characteribus, quomodo corporalis proximi miseria subleuanda sit: pascendo esurientes, potum dando sitientibus, operiendo nudos, redimendo captiuos, inuisendo ægrotos, hospitio suscipiendo peregrinos, sepeliendo mortuos. In alio Propylæo, quod ambit Triclinium aliunde aduentantium, totidem sunt Columnæ, ex Septem Operibus Misericordiæ Spiritualibus confectæ, in quibus vncialibus litteris expressum habetur, quo pacto in Spiritualibus miseris

proxi-

proximo succurrete oporteat: corrigendo peccatores; docendo ignorantes, rectè consulendo dubitantibus; orando DEVM pro salute proximi, in cætos consolando; ferèdo patièter iniurias, denique, offensam remittèdo.

IN Ambulacro Orientali sunt septem Columnæ æquè ac superiores solidæ, & sublimès, quarum singulis inculptum est nomen SAPIENTIA, at, vt distinguantur aliquatenus, sub diuersa denominatione: nimirum, Sapientia pudica, Sapientia pacifica, Sapientia modesta, Sapientia suadibilis, Sapientia bonis conueniens, Sapientia plena misericordia & fructibus bonis, Sapientia iudicans sine simulatione. His epithetis distinguit Sapientiam, quæ desursum est Iacobus Apostolus in sua Epistola Canonica. (a) Ex iisdem construit & erigit septem Columnas diuersà à dictis appellatione, S. Bonaventura. (b) Harum Prima est, Pudicitia in carne. Secunda, Simplicitas in mente. Tertia, Modestia in Sermone. Quarta, suadibilis in adfectu. Quinta, Liberalitas in effectu. Sexta, Maturitas in iudicio. Septima Sanctitas in intentione. Sed reipse à Columnis Ambulacri Orientalis non sunt diuersæ. In Occidentali autem, sunt septem aliæ, proprijs nominibus, & inscriptionibus noscibiles. Tribus prioribus nomina sũnt, Paupertas voluntaria, Castitas perpetua, Obedientia integra, quæ propter DEVM homini religiosè exhibetur. Dicuntur Evangelica Consilia, quoniam per Euangelium; non tanquam ad salutem necessaria, sed veluti susipientibus, magis expedita & utilia à Christo non præcipiente quidem, sed consulente, tum fidelibus omnibus communitet, tum Sapientiæ studiosis peculiariter proponiuntur. Quatuor posterio-ribus inscripta sunt partitim quatuor hominis Nouissima, Mors, Iudicium, Infernus, Cælestis Gloria. Quibus sub-

Q 2 iun-

(a) Epist. s. Iacò. c. iiii. 2. (b) S. Bonau. Tract. de vit. Spirit. S. Doniè.

ungitur pro Deuoto Sapientiae monitiuncula. *In omnibus operibus tuis memorare Nouissima tua, & in aeternum non peccabis, Ecclesiastici VII. 40.*

ARTICVLVS XII.

A R A

Domus Sapientiae.

SPECTATVR in Domus penetrali; tanquam in Sa-
cto-Sanctorum Templi, Ara, siue Altare, sine quo
nullum deberet esse Adolescentis studiosi museum
nullum Doctoris sacrarium, studijs dicatum. Ara autem
Sapientiae, non est carnalibus vitulorum & bouum,
quibus non est amplius DEO cura, sed spiritualibus
operationum sanctarum sacrificijs destinata. Quae
pergitur quotidie odoriferis aquis innocentiae, castita-
tis, deuotionis, & poenitentiae, aut amoris lacrymis. Ad
eam offeruntur mane, meridie, uesperis vituli labiorum
Cor contritum, & humiliatum: oblatio munda, Deo
grata, Sacrificium placabile, Sacrificium recordationis
Sacrificium iustitiae: hostia & holocaustum obediens
aeternae in hoc penetrali, dispositis per orbem columnarum
lis insistent Reges aliquot Gentis Iudaicae, praereliqui
Sapientia & rebus gestis clarissimi. Inter quos eminentissimus
pulsans decachordum Iesseus David: diceres simul
cum uiuere: huic proximus iudicij vacans pacificus
Rex Salomon: putares in tribunali spirantem ius dicentem
re. sequuntur alij. In opposita parte, sunt tres illi in lege
naturae celebrati senes, Adam, Enoch, Noe: & postea
baptismi, non minus sua aetate celebres, Abraham
Isaac,

Isaac, la-
lumellis
postoli

POR-
tutu-
cessarij
fuis, ex
scas ara
lutis &
ad huius
portae in
& fit ad
Adole-
to ad S
bratio
ratione
ta, & se
fi. Inte
idcirco
vt non
adaequ
praece
nunq

Isaac, Iacob. Latera ornant in similibus consistentes columellis, Prophetæ, Maiores, Minoresque; post hos, Apostoli & Doctores Ecclesiæ.

ARTICULUS XIII.

PORTA

Domus Sapientiæ.

&

CLAVIS.

PORTA Ædificij hæctenus depicti, quod constat virtutibus Christianis, Studio Sapientiæ maximè necessarijs, & in eius Anima, ad formam Domus, compositis, ex eadem est materiâ, è quâ Fundamētum, vt agnoscas æratâ quâlibet esse solidiorem. Est enim FIDES. Salutis & veræ Sapientiæ ianua: est Fides, sine qua frustra ad huius Palatij penetrare aspiras. Contra hanc Portam portæ inferi non præualebunt. CLAVIS, quâ aperitur, & fit aditus in Domum, est ORATIO. Quare nunquam Adolescenti ad litterarum studia, nunquam viro litterato ad Sapientiæ negotia, nunquam Doctori, ad lucubrationis & cathedræ officia accedendum esset, nisi Oratione præmissâ, tanquam aureâ clauē, claustrum admotâ, & seræ inserta. Ita fecerunt eximij Sapientiæ Studiosi. Inter quos, Thomas Aquinas, Doctor Angelicus, qui idcirco & in Philosophia, & Theologia adeò excelluit, vt non minus acutissimis viris, qui illum sunt sequuti, adæquandi spem, quam subtilissimis Philosophis, qui præcesserunt, ostentandi gloriam præciderit, quoniam nunquam ad Sapientiæ Ædem, nisi Orationis Clauē

Q 3

apertam

apertam ingrediebatur: nūquam ille prius libros quam
 DEVM Sapientiæ omnis Datorem, prece fusâ, commu-
 bat. Cuius etiam oratiuncula quæ circumfertur studi-
 præmittenda, nullam reperio ad hanc rem accommo-
 datiore, ideoq; illam adolescentibus ad scientiarum
 & Sapientiæ decus adspirantibus, vt quotidie eam pi-
 recitent etiam atque etiam commendo. Hac viâ Ber-
 nardus Clareuallensis, in medijs siluarum obscuritati-
 bus, inter feras, plus quam alij in ædium recessibus, in-
 ter librorum aceruos, in scientijs profecit. Sic etiam
 Bernardinus Senensis profundam rerum humanarum
 diuinarumque noticiam assequutus est. Sic denique, ne
 in infinitum excurram, B. Hermannus adolescentulus
 coætaneis in omni litterariâ exercitatione palmam præ-
 ripiebat.

VERVM, ita est Orationi instandum, vt propterea à
 laborandi & studendi assiduitate non cesses. Falluntur,
 qui existimant, Adolescenti studijs destinato, & pietati
 dedito, esse licere ocioso: posse quempiam solis votis
 Ædificium Sapientiæ extruere: sat esse, Sapientiæ operam
 postulare ad ædificandum, interim manum non admo-
 uere. Non est quidem opis nostræ, absque principis Ar-
 chitecti adiutorio, virtutum lapides ad hanc fabricam
 coniungere, parietes erigere, tectum imponere; sed no-
 stram tamen ille etiam operam requirit. Vult, vt à nobis
 adhibeantur mallei, assiduo repetiti laboris, secures in-
 fractæ industriæ, runcinæ speculationis attentæ dolabra
 meditationis, te rebra indagationis, scalpra accuratæ, &
 frequentis scriptio, torni disputationum, dentatæ
 lectæ repetitionum: Hæc enim sunt architectonica & fa-
 b rilia instrumenta ad Domum Sapientiæ extruend-
 dam necessaria. Sed de labore litterarum Studiosis ne-
 cessario fusius aliàs differendum est: nunc hoc tan-
 tum

tum adiungo, quod habet pius & eloquens Orator, (2)
 » DEI constitutionem videri, ac rerum omnium cō-
 » sensum, conpirationem que eò ducere, vt homo sibi
 » persuadeat, frustra se absque labore præclari aliquid
 » sperare. Intendite mentis vestræ aciem in omnia, que
 » huius fabricæ complexu cōcentur, & singula, quæ
 » tantæ molitionis Fabricator DEVS, nutu potius, quàm
 » opera, numine potius, quàm labore conglutinavit a-
 » nimo vestro comprehendite, videbitis quandam ef-
 » figiem ac formam, tanquam penicillo depictam, ad
 » quam, vt ad exemplar, præses DEVS, studia & actiones
 » omnes, quibus eximium quid assequi volumus, effin-
 » gi voluit. Nam dum cælum motione quadam conci-
 » tatissimè, sine omni requie, contortum labore que
 » sempiterno agitatam: dum terram nihil fundentem,
 » nisi immensus hominis bouisque labor accesserit: dū
 » hominem, quem natura ingenij acumine illustravit,
 » & mentis diuino munere cumulauit, non solū in
 » grauioribus hebescentem, sed in leuioribus nonnun-
 » quam cæcutientem, nisi vi splendore que ingenij
 » sui doctrina exornando, eloquentia poliendo, huma-
 » nitatē quasi informando, rerum humanarum, diui-
 » narum que cognitione illustrando, omnis laboris in-
 » dustriæ que neruos intendat: dum nihil in quamcum-
 » que partem mentis vestræ vim intelligentiæ que mo-
 » tionem infixeritis, vel feliciter ad humani generis v-
 » tilitatem inuentum, vel suauiter: ad voluptatem ad-
 » scitum, vel cumulatè ad decus perfectum videtis,
 » quod non labor in penitissimis naturæ recessibus
 » prius reconditum in lucem eruerit: nonne concludere
 » re necesse est,

Q 4

DEVM

(2) Robertus Turnerus Oratione VI. *Dij omnia laboribus ven-*
diunt.

» DEVM in omnibus rebus id egisse, vt nobis in scul-
 » peret: velle aliquid laudabiliter perficere, aut etiam
 » sapienter excogitare, sine labore, diligentia, industria
 » que, id esse naturæ leges omnes euerrere. Quocirca
 » quilibet sibi persuadeat, nullū ad exstruendam Sapi-
 » pientiæ Domum, quo nihil præclarius in humanis ef-
 » fingi potest, desidem, laborisque assidui impatientem
 » accedere debere, & multo minus ingredi exstructam
 » ignauium pecus procul ab hâc regiâ arcendum, socor-
 » des expellendos, fucos in perpetuum exilium depor-
 » tandos.

LVSTRAVIMVS hæctenus Palatium Principis, Do-
 mum Sapientiæ, Gymnasium Veritatis, Scholam Scien-
 tiarum, Regiam Augustæ, Ædificium Omnipotentia,
 elegans sanè ac sumptuosum, & dignum Reginarum
 Reginae. Iam familiæ totius ordinem, palatinorum
 multitudinem, affeclarum cohortes, famulantium gre-
 ges producere constitueram. Sed animaduerto, hanc
 partem, quæ altera fuisset sermonis huius satis longi,
 tantundem sibi temporis potcere, quantum supe-
 riori est datum, quod nunc non est opportunum. Qua-
 re, illa in aliud tempus tralatâ, ad vota conuertamur &
 » preces. (a) DEVS Patrum nostrorum, & Domini
 » misericordie, qui fecisti omnia verbo tuo, & Sapiencia
 » tuâ constituisti hominem, vt dominaretur creatura, qua
 » à Te facta est, vt disponat orbem terrarum in equitate, &
 » iustitia, & in directione cordis iudicium iudicet, da nobis Se-
 » dium tuarum Assistricem SAPIENTIAM, & noli nos re-
 » probare à pueris tuis.

O SAPIENTIA Scientiarum Domina

Vna

(a) Sapiencia xi. 1. 2. 3. 4.

*Vna graues iuuenum semper solata labores
 Æthereæ Regina plaga, Optima Maxima Virgo,
 Quam Primam columus, laudes & munera quamuis
 Mortalis longè superantem vertice vocis,
 Has etiam dignare preces, & lumine dextro
 Respice.*

*O Regina his TIBI Deuotis per-
 ge esse propitia! O Scaturigo be-
 nignitatis supra hos tuos clientu-
 los donorum flumina liberaliter
 effunde.*

Qs AR-